

Vooraf: het spijt me, tijdens het schrijven van deze reactie werd ik bozer en bozer. Bij 2.2.3 was mijn energie op. De boosheid klinkt zeker door in mijn bewoordingen, maar de tijd voor mooie woorden is lang voorbij. Ik had het in rustige wetenschappelijk verantwoorde taal kunnen vatten, zoals veel van mijn collega's zeker gaan doen, maar de betekenis was niet anders geweest. Het plan schiet zo formidabel te kort dat het amper te beschrijven is. Maar hierbij wat opmerkingen.

2.1

(1)

"Steeds meer Nederlanders bestempelen klimaatverandering als een urgent probleem waar we iets tegen moeten doen."

Dit is goed om te lezen, maar beter zou het zijn hier te verwijzen naar de meer dan 99% van de echte experts in klimaatverandering die de wanhoop nabij zijn (zie 2.3). Alleen dat al zou voor de regering een reden moeten zijn per direct een noodtoestand uit te roepen om genoemde groepen die nog niet overtuigd zijn erop te wijzen dat we op een onvoorstelbare crisis afstormen. Deze paragraaf doet op geen enkele wijze recht aan aan de werkelijke ernst van de situatie.

(2)

"Dat anders leven zien we ook in de praktijk: 55% doet nu al aanpassingen in het dagelijks leven.
Nederland is wereldkampioen zonne-energie"

Ook deze paragraaf mist de ernst van onze positie volledig. Dat wij wereldkampioen zonnepanelen zijn heeft geen enkele betekenis als dat wereldkampioenschap nog steeds een zware onvoldoende oplevert voor het redden van het klimaat, en tenslotte onze beschaving. Alweer, deze paragraaf doet geen enkele recht aan de ernst van de situatie. Belangrijker, de burgers die hier zo geprezen worden dragen maar een klein deel bij aan de problematiek. De werkelijk grote klappen kunnen gemaakt worden in de zware industrie, de luchtvaart, de scheepvaart. Die worden op geen enkele serieuze manier onder druk gezet om hun aandeel te leveren, in tegendeel, ze worden zwaar gesubsidieerd via BTW, lage tarieven enz. Voorstellen om dat beter te doen worden afgedaan met opmerkingen dat bedrijven dan naar het buitenland zullen gaan, dus dat die route onhaalbaar is. Dit argument is te kortzichtig om zelfs maar serieus genomen te worden. Met die redenering is de instorting van het hele systeem gegarandeerd, en is er geen klimaatplan meer nodig. Ik zou de schrijvers van het plan willen vragen de bovengenoemde klimaatexperts maar eens te raadplegen, en de betekenis van 3 C temperatuurstijging te laten doorrekenen door economen die niet de absurde papieren aannames van bijvoorbeeld Barrage & Northaus 2024 hanteren, maar de werkelijke effecten en kosten.

(3)

"Voor maatschappelijke steun voor klimaatbeleid speelt rechtvaardigheid een steeds belangrijker rol".

Als deze opmerking serieus genomen wordt zal een van de eerste stappen moeten zijn om het geld om deze rechtvaardigheid te betalen te halen waar het zit. Denk aan belasting op vermogen in plaats van op arbeid.

(4)

[Geen tijd en energie voor commentaar]

(5)

"Het is steeds duidelijker dat klimaatbeleid positief bij kan dragen aan verlaging van onze (energie) kosten, energieonafhankelijkheid en onze gezondheid."

Inderdaad, maar neem deze observatie dan ook serieus, en zorg dat in alle sectoren alternatieve energiebronnen en duurzame producten ruim goedkoper zijn dan die gebaseerd op fossiel. En ja, dat zal een schok door de markt sturen, veel bedrijfstaken zullen moeten worden afgebouwd. De gevolgen zullen dramatisch zijn, maar de tijd van uitstellen is lang voorbij. Niet nu drastisch ingrijpen maar pas later is zonder enige twijfel duurder en nog ernstiger. We hebben te maken met crisis van ongekende omvang, een existentiële crisis. We zijn wat betreft klimaatverandering, biodiversiteit verlies en vervuiling op volledig onbekend terrein aangekomen. Dat betekent dat nauwkeurige voorspellingen buitengewoon moeilijk worden, maar dat is geen reden om te aarzelen zeer krachtig in te grijpen, omdat die onzekerheden allemaal gaan over effecten tussen zeg "extreem ernstig" en "onbeschrijflijk ernstig", zelfs de meest gunstige scenario's in de modeleringen zijn al onhoudbaar op iets lange termijn. Alweer, het gebrek aan inzicht in wat werkelijk nodig is, -en een serieuze lange termijnvisie op system change- is schokkend.

(5)

"Dat we al onderweg zijn in de transitie betekent ook dat we uitdagingen tegenkomen. Denk aan netcongestieproblemen."

Jazeker, lees het rapport van de club van Rome uit 1972 voor een handzame samenvatting! Lees daarna wat Donella Meadows, (1999) schrijft in "Leverage Points Places to Intervene in a System".

Dat stuk gaat over hoe je werkelijk effect kunt hebben om verandering te bewerkstelligen. Dat zijn de doelen van het systeem, en de paradigma's. Van veranderen daarvan is in dit stuk geen enkele sprake, en daarmee is ook de uitkomst vrij zeker onvoldoende om zeer slechte uitkomsten te vermijden.

2.2 Technologie

(1)

"De technologie die nodig is om emissies te reduceren ontwikkelt zich in een enorm tempo."

Deze juich paragraaf gaat (alweer) stevig buiten de werkelijke feiten en randvoorwaarden. Zie de opmerkingen in 2.1.5 over aangrijpingspunten voor verandering. Hier wordt uitgegaan van het voortzetten van een volstrekt onhoudbaar systeem van zeg 2 à 3 % groei per jaar. Ik kan hier niet op de details ingaan maar de korte samenvatting zegt dat dit exponentiële groei is, en daarmee per definitie onhoudbaar.

(2)

"De rol van koolstofverwijdering in klimaatbeleid komt steeds meer in beeld."
Koolstofverwijdering op basis van technologie is peperduur wensdenken, nog grotendeels sciencefiction, en op geen enkele wijze een excuus om door te gaan met - of langzamer afbouwen van- CO2 productie.

(3)

"Steeds nadrukkelijker is er aandacht voor de emissies in de productie en consumptieketen buiten de landsgrenzen.
[geen tijd en ruimte voor commentaar]

2.3

(1)

"De versnelling van klimaatverandering en nieuwe wetenschappelijke inzichten geven reden tot extra zorg over de effecten van klimaatverandering."
Zeker, handel daar dan ook naar. Zoals al verschillende keren gezegd, het gaat hier om een existentiële crisis voor onze huidige maatschappij.

(2)

"De gevolgen van de mondiale opwarming zijn wereldwijd en in Nederland zichtbaar en merkbaar"
Inderdaad, deze paragraaf laat al goed zien waar we mee te maken gaan krijgen, maar de beschrijving schiet te kort wat betreft de economische gevolgen. Zie mijn opmerkingen bij 2.1.2.

(3)

"Het staat vast dat menselijke activiteiten de opwarming van de aarde veroorzaken en sinds het einde van de 19de eeuw is de aarde met 1,1°C opgewarmd."
Deze paragraaf is ondertussen ingehaald door de tijd. Ja, 1.5 is nog haalbaar, maar niet met het type aanpak in dit stuk. Wat nodig is, is system change en een donut economie.

Ik ga het hierbij laten, U kunt zich mijn antwoorden op de rest van de onderwerpen vast wel voorstellen.